

Ο ΑΓΙΟΣ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

Εγώ είμαι πιο κοντά στην ΕΔΑ παρά στον Παπανδρέου. Τους θεωρώ τίμιους, ίσως πιο σκληρούς, αλλά τίμιους... Εγώ απ' όλους αυτούς που ακούτε, ιδεολογικά βρίσκω ότι ο πιο ωραίος και ο πιο καλός, όχι ο πιο ταλαντούχος, ούτε ίσως ο πιο ικανός, είναι ο Ηλιού, ο άγιος παράκλητος της Αριστεράς. Γιατί είναι τίμιος. Είναι ειλικρινής. Δεν είναι υπολογιστής.¹

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στη διάρκεια της επί είκοσι πέντε χρόνια πολιτικής συμπόρευσής μας στις γραμμές της ΕΔΑ, με τον Ηλία Ηλιού συναντηθήκαμε πολλές φορές και συνεργαστήκαμε συχνά. Ξεχωρίζω όμως ορισμένες χαρακτηριστικές στιγμές: η πρώτη ήταν «επαγγελματική». Το 1956 υποστηρίξαμε τον Νίκο Γκένα – και τους άλλους συγκατηγορούμενούς του τότε για κατασκοπεία – στο τακτικό στρατοδικείο της Λάρισας μαζί με τους συναδέλφους Κώστα Στεφανάκη, Ηλία Σκνλάκο και Ιάσωνα Ριζιώτη, ορισμένοι από τους οποίους ήταν και βουλευτές. Η κατηγορία ήταν ουσιαστικά αβάσιμη και προσηματική, όπως και για πολλούς άλλους κομμουνιστές που εισέρχονταν στην Ελλάδα από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης για πολιτικούς λόγους.

Στη συνέχεια, συνεργαστήκαμε στη Βουλή του 1958, όταν εκλέχτηκα βουλευτής της ΕΔΑ στην Καρδίτσα. Στην πρώτη συνεδρίαση του νομοθετικού έργου της συνόδου της κλήθηκα να αγορεύσω για την καταβολή αποζημίωσης στους ιδιοκτήτες του οροπεδίου της Νεβρόπολης, όπου βρίσκεται πλέον η λίμνη Πλαστήρα, καθώς το κράτος είχε απαλλοτριώσει τη γη τους για να κατασκευάσει ένα υδροηλεκτρικό και αρδευτικό έργο. Η παρθενική ομιλία μου, ήμουν τότε το νεαρότερο μέλος του Κοινοβουλίου, προφανώς προκάλεσε θετική εντύπωση στον Ηλία Ηλιού, ο οποίος με συνεχάρη και με πήρε μαζί του στη Διεύθυνση Στενογραφίας και Πρακτικών της Βουλής για να πάρω τα πρώτα δακτυλογραφημένα αντίγραφα της αγόρευσής μου.

Έκτοτε, συνεργαστήκαμε στις συνεδριάσεις της Βουλής και της κοινοβουλευτικής ομάδας της ΕΔΑ, αλλά και σε πολλές άλλες περιπτώσεις: κατά την επίσκεψή του στην Καρδίτσα το 1959· όταν βρεθήκαμε στη Γνάρο και οι δύο τον Απρίλιο του 1967, εκείνος με μελανιασμένο πρόσωπο από τα χτυπήματα των χουντικών όταν ήταν κρατούμενος στον Ιππόδρομο· στη διάρκεια της επίσκεψής μου το 1973 στο σπίτι του στην Αθήνα, στην οδό Βουκουρεστίου κτλ.

Διατηρώ όμως στη μνήμη μου τρεις χαρακτηριστικές συναντήσεις: Την παράσταση διαμαρτυρίας στον πρόεδρο της Βουλής Κωνσταντίνο

Ροδόπουλο για τον άγριο ξυλοδαρμό και την εγκεφαλική διάσειση που μου προκάλεσαν χωροφύλακες της φρουράς της Βουλής και παρακρατικοί στις 12/5/1961 στην Πλατεία Συντάγματος.² Επίσης, όταν νοσηλεύομαι μετά τον σοβαρό τραυματισμό μου από παρακρατικούς την 15η Οκτωβρίου στο χωριό Αχλαδιά της Καρδίτσας κατά το εκλογικό πραξικόπημα του 1961.³ Τότε ο Ηλιού με επισκέφθηκε στην ιδιωτική κλινική Χαρίτου της Καρδίτσας και με πατρική τρυφερότητα με ενθάρρυνε και μου ευχήθηκε να αντεπεξέλθω στη δοκιμασία μου. Ένωσα τότε ότι την καρδιά του φλόγιζε ο ήλιος της αγάπης για τον συνάνθρωπο και πολιτικό του συνεργάτη. Τέλος, καταγράφω μιαν άλλη συνάντηση, όταν ανταπέδωσα την υποχρέωση και τον επισκέφθηκα στο νοσοκομείο, όπου λόγω του σακχάρου τού έκοψαν το πόδι και νηφάλια και ψύχραιμα μου είπε: «Βασίλη, πεθαίνω κατά τμήματα». Πράγματι, ύστερα από λίγες μόνο μέρες πέρασε στην άλλη όχθη της ζωής. Άφησε τον κόσμο τούτο με ηρεμία και γλυκύτητα ψυχής. Αυτές οι περιπτώσεις, μεταξύ πολλών άλλων, χαρακτηρίζουν το μέγεθος και το μεγαλείο του ανθρώπου. η τελευταία όμως δείχνει και τη στωικότητα με την οποία αντιμετώπιζε τη ζωή. Επί γαρ το τελευταίο συμβάν κρίνεται έκαστος.

Θεώρησα χρέος μου να σκιαγραφήσω την προσωπικότητα του Ηλία Ηλιού, γιατί πιστεύω ότι το αξίζει ως υπόδειγμα πολιτικού, νομικού, πνευματικού ανθρώπου ήθους, εργατικότητας, ευθύνης, τόλμης, αγάπης για τον άνθρωπο και αγωνίας για τη μοίρα του. Και διότι είμαι από τους τελευταίους ζώντες συνεργάτες του της γενιάς εκείνης της ΕΔΑ, που πίστεψε και αγωνίστηκε για τη συμφιλίωση και την αγάπη όλων των Ελλήνων σε μια δύσκολη εποχή, αμέσως μετά τον τερατισμό του εμφυλίου πολέμου, κατά την οποία ήταν απαραίτητα στοιχεία πολιτικής πράξης ο οραματισμός και η αυτοθυσία. Και διότι για να βιογραφήσεις τους πρωταγωνιστές εκείνων των χρόνων, πέραν όλων των άλλων, πρέπει να έχεις αισθανθεί και ο ίδιος τις διακυμάνσεις, την ομορφιά και τη βίαιη ροή των πραγμάτων και να έχεις υποστείς την τραχύτητα και τις συνέπειες της συνεχούς μεταβολής των καιρών.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

(1904-1935)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ελλάδα στις αρχές του περασμένου αιώνα ζούσε δύσκολες και αγωνιώδεις στιγμές. Είχε ηττηθεί από τους Τούρκους στον πόλεμο του 1897 και υποχρεώθηκε σε καταβολή αποζημιώσεων, ενώ στο εσωτερικό η ένταση και η κρίση βρίσκονταν σε έξαρση. Ο στρατός μας ήταν ανάστατος από την αρρυθμία που επικρατούσε στην πολιτική και στη στρατιωτική ηγεσία, από την κατάσταση γενικά της χώρας, και ζητούσε επίμονα και πιεστικά να πληρώσουν οι υπαίτιοι για τους αποτυχημένους εθνικούς χειρισμούς, αλλά και την ανασύνταξη της χώρας.

Εξάλλου, η ίδια η εικόνα επικρατούσε και στην υπόλοιπη κοινωνία. Οι προοδευτικοί πνευματικοί άνθρωποι, γερμανοτραφείς ιδίως και ως επί το πλείστον επιστήμονες, ιδρύουν τον Εκπαιδευτικό Όμιλο με σκοπό να αποτρέψουν αυτή την επικίνδυνη για το έθνος κατάσταση, την Κοινωνιολογική επίσης Εταιρία και τη Σοσιαλιστική Δημοκρατική Ένωση, ενώ οι σπουδαστές ενσωματώνονται στη Φοιτητική Συντροφιά και προτείνουν καίριες και ριζοσπαστικές λύσεις για τα επείγοντα προβλήματα και τα αιτήματα της χώρας. Ο λαός είναι ανάστατος και δραστηριοποιείται. Συνέπεια όλων αυτών των διεργασιών υπήρξε η επανάσταση στο Γουδί με επικεφαλής τον συνταγματάρχη Νικόλαο Ζορμπά, οι αγροτικές εξεγέρσεις, η θυσία του Κιλελέρ και η αλλαγή στάσης του πολιτικού κατεστημένου, η έλευση από την Κρήτη στην Ελλάδα του Ελευθερίου Βενιζέλου και η ανασύνταξη του έθνους, η στρατιωτική επέλαση των υπόδουλων βαλκανικών χωρών ενάντια στην Τουρκία, ο διπλασιασμός της Ελλάδας σε έκταση και με αποτέλεσμα να ανοίξουν νέοι οικονομικοί και αναπτυξιακοί ορίζοντες. Η κινητικότητα της εποχής αυτής αποτυπώνεται, όπως θα διαπιστώσουμε, και στα νεανικά χρόνια του Ηλία Ηλιού.

Η ΓΕΝΕΘΛΙΑ ΓΗ

Ο Ηλίας Ηλιού γεννήθηκε στο Κάστρο (Μύρινα) της Λήμνου τον Μάιο του 1904. Η Λήμνος είναι ένα μεγάλο και όμορφο νησί του βορείου Αιγαίου, με πολλές μικρές πεδιάδες. Η θάλασσα που την περιβάλλει είναι ηδονιστική, όλο πάθος και χρώματα. Τα χαμηλά βουνά της το πρωί προσλαμβάνουν τριανταφυλλιές και πορτοκαλιές αποχρώσεις· το υψηλότερο έχει ύψος μόνο 470 μέτρα. Άλλα σχετικά υψηλά σημεία προς το δυτικό μέρος είναι ο Άγιος Παύλος και το Παραδείσι. Από κάθε σημείο τους θωρείς αχόρταγα τη μαγεία του απέραντου γαλάζιου που αγκαλιάζει το νησί. Έχει επίσης δύο λίμνες με αλμυρά νερά, θερμοπηγές και δαντελωτές ακτές. Έχει ακόμα πολλούς όρμους, αλλά και δύο μεγάλους κόλπους: του Μούδρου και της Πουρνιάς. Στον πρώτο εγκαταστάθηκε η προκεχωρημένη ελληνική ναυτική βάση κατά τον πόλεμο του 1912, ενώ χρησιμοποιήθηκε και στον Πρώτο Παγκόσμιο πόλεμο από τους Αγγλογάλλους, όταν ο Τσόρτσιλ επιχειρήσε να καταλάβει τα Δαρδανέλια, αλλά απέτυχε ύστερα από τη σθεναρή αντίσταση των Τούρκων.

Και σήμερα όμως αποτελεί ναυτική βάση του στόλου μας, αλλά και ολόκληρο το νησί χρησιμεύει ως αεροπορική βάση. Το καλοκαίρι στη Λήμνο, καθώς το Αιγαίο Πέλαγος καταπίνει τον δίσκο του ήλιου, ένα δροσερό αεράκι αναζωογονεί τη φύση και τους ανθρώπους. Η νύχτα επικρατεί με τη γαλήνη και τη μαγεία της σιωπής. Το φθινοπωρινό ηλιόφως κάνει πιο γλυκά τα χρώματα, στον απέραντο ορίζοντα κυριαρχεί το γαλάζιο της θάλασσας και στο βάθος αντικρίζουμε σκιές από βουνά και λόφους.

Κατά τον Welker, το όνομα Λήμνος προέρχεται από το *λήμιον* που σημαίνει σπαρμένο χωράφι. Κατά καιρούς χρησιμοποιήθηκαν κι άλλα ονόματα: Δίπολις, Αιθάλεια, Υψιπύλεια. Το νησί γνώρισε μεγάλη ακμή κατά τους προϊστορικούς χρόνους. Οι κάτοικοι της Λήμνου είχαν σχέσεις με τους Έλληνες της Μικράς Ασίας, όπως μαρτυρείται και από τον Ηλία Βενέζη στο βιβλίο του *Αιολική Γη*, αλλά και με τη Μακεδονία και τη Θράκη.

Αρκετοί λόγιοι και καλλιτέχνες κατάγονται από τη Λήμνο:

- Ο Αντίλοχος, επιφανής σοφιστής ο οποίος έζησε τον 5ο π.Χ. αιώνα και φιλονικούσε με τον Σωκράτη.
- Ο Απολλόδωρος, συγγραφέας γεωπονικού έργου το οποίο συνιστούσε ο Αριστοτέλης.
- Ο Γλαύκος αναφέρεται από τον Πολύβιο ως μέγας ανδριαντοποιός και εφευρέτης της κόλλησης του σιδήρου.
- Ο Αλκαμένης, σπουδαίος γλύπτης, μαθητής του Φειδία· αναγνωριζόταν ως ο δεύτερος σε αξία γλύπτης μετά το δάσκαλό του.
- Ο Φλάβιος Φιλόστρατος, επιφανής σοφιστής (3ος αιώνας μ.Χ.). Έγραψε το βιβλίο *Βίοι σοφιστών* το οποίο συνιστά πηγή της σοφιστικής τάσης της περιόδου αυτής.⁴

Η Λήμνος απελευθερώθηκε από τους Τούρκους στις 8 Οκτωβρίου του 1912 κατά τον Ελληνοτουρκικό πόλεμο από τον ελληνικό στρατό και το ελληνικό πολεμικό ναυτικό υπό τον ναύαρχο Παύλο Κουντουριώτη, με ναυαρχίδα του το θωρηκτό Αβέρωφ. Άνοιξαν έτσι για τη Λήμνο οι ουρανοί της σύγχρονης ιστορίας της.

Ο Ηλίας Ηλιού είναι βέβαιο ότι, ως ευαίσθητος και ρομαντικός άνθρωπος, απολάμβανε από μικρό παιδί τις ομορφιές της Λήμνου, χαιρόταν τη φύση με τη μαγική στίλβη, τα απaráμιλλα τοπία, όλο γαλήνη και φως, με τις εναλλασσόμενες και θωπευτικές μεταβολές και λάμψεις.

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΝΕΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ

Ο Φίλιππος Ηλιού, πατέρας του Ηλία, ήταν ευκατάστατος έμπορος εξωλημνιακής καταγωγής, ενώ η μητέρα του Μαρία δασκάλα. Αναφέρεται ως έμπορος στα χρόνια της τουρκικής κατοχής της Λήμνου αλλά και μεταγενέστερα. Διατηρούσε κατάστημα υφασμάτων και άλλων ειδών σε πλατεία του Τούρκικου Γιαλού, συνοικία της Μύρινας.

Εκτός από τον Ηλία, είχε κι άλλους δύο γιους, τον Γιάννη και τον Κωνσταντίνο, οι οποίοι επί ένα χρονικό διάστημα συνέχισαν να λειτουργούν το πατρικό κατάστημα υπό τη μορφή ετερόρρυθμης εταιρίας.

Ο πατέρας Ηλιού ήταν ενεργός πολίτης και οπαδός του Κόμματος των Φιλελευθέρων του Ελευθερίου Βενιζέλου. Δεν είναι γνωστό αν συμμετείχε στα πολιτικά δρώμενα της Λήμνου την περίοδο της τουρκικής κατοχής. Πήρε μέρος όμως στη σπουδαία συνέλευση της 14ης Οκτωβρίου 1912, η οποία ενέκρινε ψήφισμα της ένωσης του νησιού με την Ελλάδα.

Το 1916, προσχώρησε στο κίνημα της Εθνικής Άμυνας του Ελευθερίου Βενιζέλου, ενώ μετέπειτα, και συγκεκριμένα το 1924, συμμετείχε στην ίδρυση του Λημνιακού Γυμνασίου και του αντίστοιχου συλλόγου, που μέσα στα τρία χρόνια λειτουργίας του διοργάνωσε πολλές αθλητικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις και κινήσεις στη Λήμνο. Συνέβαλε επίσης μαζί με άλλους παράγοντες της βενιζελικής παράταξης, μεταξύ των οποίων και ο πολιτευτής Δημήτρης Βέργος, στην ίδρυση του σώματος προσκόπων, της Φιλαρμονικής, του ομίλου αναδάσωσης, του γυμναστηρίου, της ποδοσφαιρικής ομάδας κτλ.

Αρρώστησε από τύφο και πέθανε στην Αθήνα τον Οκτώβριο του 1927.

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Ο Ηλίας Ηλιού έμαθε τα πρώτα γράμματα στην αστική σχολή του νησιού, που στεγαζόταν στο Κάστρο (Μύρινα). Γυμνάσιο πήγε πιθανότατα στη Χίο,⁵ καθώς στο νησί δεν υπήρχε ακόμα παρόμοιο εκπαιδευτικό ίδρυμα. Ότι ήταν επιμελής μαθητής αποδεικνύεται από το γεγονός ότι είχε καλή πορεία μετέπειτα στο πανεπιστήμιο, γνώριζε καλά τη γαλλική γλώσσα, ενώ επέδειξε από νωρίς συγγραφικά ενδιαφέροντα. Στη συνέχεια υπηρέτησε τη θητεία του στο 28ο Σύνταγμα Πεζικού.

Το 1922 γράφεται στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου της Αθήνας. Ο Ηλίας στην Αθήνα ζει έντονα και ενεργά, με όλη τη δύναμη της ψυχής του, τον παλμό των γεγονότων εκείνων των σκληρών, αλλά γοητευτικών και κοσμοϊστορικών χρόνων. Αναζητάει την πολιτική έκφραση, που θα δώσει πνοή στην εποχή του, και η μαγνητική βελόνα της Ιστορίας του δείχνει τον Αλέξανδρο Παπαναστασίου. Για τον Ηλία, ο άνθρωπος αυτός διαθέτει πλούτο γνώσεων, τη σκέψη του τη χαρακτηρίζουν ευφυΐα, καινοτομία, δύναμη και θάρρος, ο δε λόγος του είναι σύμμετρος, σαφής και συγκροτημένος.

Πράγματι, ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου υπήρξε εμβληματική προσωπικότητα των αρχών του 20ού αιώνα (1876-1936). Καταγόταν από το Λεβίδι της Αρκαδίας και έκανε λαμπρές σπουδές στη Νομική Σχολή της Αθήνας και της Χαϊδελβέργης. Το 1910 εκλέχθηκε βουλευτής Αρκαδίας και είχε ως στόχο του να επιταχύνει τα βήματα της ιστορίας της πατρίδας μας. Επίσης, υποστήριξε την απαλλοτρίωση των τοιφλικιών υπέρ των ακτημόνων καλλιεργητών και υπήρξε ιδρυτής της Κοινωνιολογικής Εταιρίας, με επιδίωξη τον σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της Ελλάδας, όπως γράφει η εφημερίδα *Πατρίς* το 1909. Συνέγραψε επίσης και το Δημοκρατικό Μανιφέστο κατά της βασιλείας. Ως πρωθυπουργός το 1924, ανέλαβε την πρωτοβουλία και ανακήρυξε την πρώτη δημοκρατία στην Ελλάδα την 25η Μαρτίου με ψήφισμα της εθνοσυνέλευσης, το οποίο επικυρώθηκε με το δημοψήφισμα της 13/4/1924.

Αρχές του 1929, ο Ηλίας Ηλιού δίνει εξετάσεις στον Άρειο Πάγο για τη δικηγορική άδεια και αριστεύει μεταξύ εκατόν είκοσι εννέα

υποψηφίων. Επιστρέφει στη Λήμνο, ανοίγει γραφείο και δικηγορεί έως το 1935. Είναι νέος, φωτισμένος, λαμπερός και ωραίος, κοινωνικός και επικοινωνιακός, με πνευματικές ανησυχίες και δίψα για ανάδειξη και πρόοδο.

Η άσκηση της δικηγορίας, έστω και στον περιορισμένο χώρο του νησιού, του χάρισε απλόχερα τα ρόδα της επιτυχίας. Μεθοδικός, φιλομαθής, ερευνητικός σε εύρος και σε βάθος, ειλικρινής και ευγενικός στις σχέσεις του με την κοινωνία του νησιού και τους πελάτες του, είχε λαμπρές επιδόσεις και σ' αυτό τον τομέα. Τέλος, τα γραπτά του, οι ομιλίες του και οι αγορεύσεις του στο δικαστήριο αποπνέουν πνευματικότητα, ο δε λόγος του είναι τεκμηριωμένος, πειστικός, αδιάσειστος και ο ίδιος τόσο έντιμος, ώστε αν στριφογύριζες την ψυχή του, δε θα έβρισκες καμία αμυχή.

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΗΛΙΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με την κήρυξη του Πρώτου Παγκόσμιου πολέμου το 1914, τέθηκε επί τάπητος το θέμα της ένταξης της Ελλάδας σε έναν από τους δύο εμπόλεμους μεγάλους σχηματισμούς, συγκεκριμένα σε αυτόν των Αγγλογάλλων ή των δυνάμεων της Γερμανίας και της Αυστροουγγαρίας. Υπέρ της πρώτης επιλογής τάχθηκε ο Ελευθέριος Βενιζέλος, υπέρ της δεύτερης και της ουδετερότητας ο βασιλιάς Κωνσταντίνος, γαμπρός επ' αδελφή του Γερμανού αυτοκράτορα Γουλιέλμου Β'. Με αυτά τα δεδομένα, το εκκρεμές της ιστορίας της πατρίδας μας εκτράπηκε.

Η σύγκρουση ανάμεσα σ' εκείνες τις δύο ισχυρές προσωπικότητες είναι σκληρή και ακραία. Ακολουθεί ο εθνικός διχασμός, η εκστρατεία στη Μικρά Ασία, η εκλογική αποτυχία του Βενιζέλου το 1920, η Μικρασιατική Καταστροφή, ενώ η πλημμυρίδα των προσφύγων κατακλύζει τη χώρα μας, η επανάσταση Πλαστήρα, η εκτέλεση των έξι και η κατάργηση της βασιλείας.

Και η παγκόσμια οικονομική κρίση του 1929 όμως, αν και όχι καιρία, έχει αντίκτυπο στη χώρα μας. Εξάλλου, η σύγκρουση των βενιζελικών με τους συντηρητικούς παίρνει τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1930 εκτεταμένες και έντονες διαστάσεις, με χαρακτηριστικά στοιχεία την πολιτική αστάθεια, τα διαδοχικά στρατιωτικά κινήματα των ετών 1933, 1935, 1936 και τέλος ξεσπάει κατακλυσμιαίο το κύμα της δικτατορίας του Μεταξά στις 4/8/1936.

Ο Ηλίας Ηλιού μεγάλωσε σ' ένα εύπορο οικογενειακό περιβάλλον και εντάχθηκε πλήρως στην κοινωνία του νησιού, με εμφανείς και δικαιολογημένες προτιμήσεις και ταυτίσεις με τη βενιζελική δημοκρατική παράταξη. Χάρη στη συμβολή της τελευταίας στην απελευθέρωση της ιδιαίτερης πατρίδας του, ήταν φυσικό να δείξει, καθώς μεγάλωνε και αποκτούσε πολιτική συνείδηση, ενδιαφέρον για τα πολιτικά πράγματα. Δεν εντάσσεται όμως στη βενιζελική φιλελεύθε-

ρη παράταξη, αλλά στο Εργατικό και Αγροτικό Κόμμα του Αλέξανδρου Παπαναστασίου, με τον οποίο σχετίζεται προσωπικά από το 1923· γνωρίστηκε επίσης και με τον Γεώργιο Παπανδρέου, νομάρχη και μετέπειτα βουλευτή Λέσβου.

Αρκετά νωρίς, προτού αποφοιτήσει από το πανεπιστήμιο, συνεχίζοντας την κοινωφελή παράδοση του πατέρα του, εκλέγεται το 1925 γραμματέας του διοικητικού συμβουλίου της Φιλαρμονικής του δήμου και γενικός γραμματέας της Παλλημνιακής Επιτροπής, η οποία το 1927 μετονομάστηκε σε Παλλημνιακό Ταμείο Εκπαιδευτικής Πρόνοιας, γεγονός που πιστοποιούν και το δικό του προσωπικό ενδιαφέρον για τα «κοινά». Προωθώντας την κοινωνική δράση του τα επόμενα χρόνια, συγκεκριμένα το 1937, εκλέγεται αντιπρόεδρος του νεοσύστατου τότε Παλλημνιακού Αθλητικού Συλλόγου.

Το 1928, επιχειρεί την ανάμειξή του στην κεντρική πολιτική σκηνή, όχι όμως αμέσως αλλά εμμέσως, ως υποστηρικτής του υποψήφιου του Κόμματος των Φιλελευθέρων Δημήτριου Βέργου και με ειδικότερο αίτημα την ανακήρυξη της Λήμνου ως ιδιαίτερης και ξεχωριστής εκλογικής περιφέρειας, σύμφωνα με το παράδειγμα της Κέας και των Παξών, και όχι ενωμένης με τη Λέσβο, που δεν έδινε στη Λήμνο τη δυνατότητα εκλογής Λήμιου βουλευτή.

Μάλιστα, στο σχετικό για τον σκοπό αυτό παλλημνιακό συλλαλητήριο της 27 Ιουλίου του 1928, ο Ηλιού είναι ο κεντρικός ομιλητής. Επίσης, περιοδεύει προεκλογικά με τον υποψήφιο Δημήτριο Βέργο, ο οποίος εκλέχθηκε τελικά βουλευτής Λέσβου μαζί με τους Βύρωνα Καραπαναγιώτη και Γεώργιο Παπανδρέου.

Την ίδια περίοδο, ο Ηλιός εκλέγεται κοινοτικός σύμβουλος της πρωτεύουσας του νησιού Μύρινας, όπου επέδειξε σημαντική δραστηριότητα. Εκπροσώπησε την κοινότητα στις 8/10/1929 στις εκδηλώσεις για την επέτειο της απελευθέρωσης της Λήμνου από τους Τούρκους, ως εκπρόσωπός της δε εκφώνησε και τον πανηγυρικό λόγο στον μητροπολιτικό ναό. Τέλος, το 1931 εκπροσωπεί το νησί στο Πανελλήνιο Συνέδριο Κοινοτήτων.

Η δεκαετία του 1930 κλείνει για τον Ηλία Ηλιού με το γάμο του με την Ελευθερία Καλδή (1908-2003), κόρη του πρώην βουλευτή του Κόμματος των Φιλελευθέρων, και με την απόκτηση των δύο τέκνων τους, του Φιλίππου (1931-2004) και της Μαρίας (γεν. 1934).

ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ

Το μεγάλο άλμα όμως ο Ηλίας Ηλιού το επιχειρεί με την επιδίωξη να συμμετάσχει στην κεντρική πολιτική σκηνή και να εκλεγεί βουλευτής του Εργατικού και Αγροτικού Κόμματος του Αλέξανδρου Παπαναστασίου στις εθνικές εκλογές του 1932. Στις οποίες όμως αποτυγχάνει. Άλλωστε, το κόμμα του στο σύνολο της χώρας εξέλεξε στις εκλογές αυτές μόνο οκτώ βουλευτές.

Πάντως, η επιλογή του να μην πολιτευτεί με το Κόμμα των Φιλελευθέρων, με το οποίο είχε εκλεγεί βουλευτής ο πεθερός του Γιώργος Καλδής στις εκλογές του 1915, 1920, 1923 και 1926, αλλά να ακολουθήσει το κόμμα του ριζοσπάστη και σοσιαλδημοκράτη Αλέξανδρου Παπαναστασίου, αποδεικνύει ότι δεν επιθυμούσε να στηριχτεί αποκλειστικά στην πολιτική πελατεία του πεθερού του ή κάποιου άλλου και διαλέγει τον δύσκολο, ανηφορικό και αμφίβολο προσωπικό του δρόμο, σε απόλυτη ταύτιση όμως με την πολιτική του συνείδηση. Αποτυγχάνει επίσης να εκλεγεί με το ίδιο κόμμα και στις εκλογές του 1936. Ήδη όμως άρχισε να γράφει νέες σελίδες δράσης ως δικηγόρος στην Αθήνα όπου μετακόμισε το 1935.

Ωστόσο, δεν ξέχασε ποτέ τη γενέτειρά του ακόμα κι όταν απομακρύνθηκε από αυτήν και είχε μεγάλες ευθύνες και καθήκοντα. Σημειωτέον, η κεντρική πλατεία της Μύρινας, όπου βρίσκεται σήμερα το δημοτικό μέγαρο, ονομάστηκε αργότερα προς τιμήν του πλατεία Ηλία Ηλιού.

Όπως αφηγείται ο συντοπίτης και φίλος του από παλιά Δημήτρης Ντόντος στην εφημερίδα του νησιού *Λήμνος*, 21 Μάρτη 2003, κάτοικος ήδη Νοτίου Αφρικής, «ο Λίγιας των Λημνίων», όπως τον αποκαλούσαν οι ντόπιοι (δηλαδή ο Ηλίας της Λήμνου), έβρισκε πάντοτε λίγες μέρες το καλοκαίρι για να επιστρέψει, να θωπεύσει με το βλέμμα του λόφους, σπίτια, δρόμους και λαγκάδια, όρμους και θάλασσες, να δει και να συνομιλήσει με φίλους από τα παλιά και με συμπατριώτες, να γεμίσει το είναι του με χαρά κι ευχαρίστηση, αλλά και συγκίνηση, θλίψη και πόνο.

Γράφει ο Δημήτρης Ντόντος: «Το μπριτζ είναι καθαρά τεχνικό παιχνίδι. Η ομοσπονδία του συνεργάζεται με τη Γενική Γραμματεία

Πολιτισμού. Ο πρωταθλητής Ελλάδος μπήκε τότε χωρίς εξετάσεις στο Μετσόβειο Πολυτεχνείο. Ο Ηλίας ξεκουραζόταν λίγες μέρες στη Λήμνο κάθε χρόνο και ήταν καλός παίκτης του μπριτζ. Έτσι, πολλοί παρακολουθούσαν το παιχνίδι του καθισμένοι τριγύρω.

»Ο Ηλίας έπαιζε, αντιδρούσε, έδινε εξετάσεις με την ποιότητα του μυαλού του, το χαρακτήρα αλλά και το χιούμορ του. Και οι συμπαίκτες του όμως ήταν καλοί. Θυμάμαι την κ. Αθανασιάδου που είχε λάβει μέρος σε διεθνείς διαγωνισμούς. Ο Ηλίας συμμετείχε επάξια στο παιχνίδι, αλλά έβρισκε και το χρόνο να ρίχνει μια ματιά και στις αθηναϊκές εφημερίδες. “Εσείς θα παίζετε πέντε δραχμές τον πόντο κι εγώ δύο”, δήλωνε στην αρχή. Διέθετε όλα του τα προσόντα για το κοινό καλό και όχι για τον “πλουτισμό” του».